

ગાથા-૧૨૪. ફરીને.

‘કેવળ દ્રવ્યલિંગધારી શ્રમણાભાસને...’ એટલે કે બાહ્યની ક્રિયા કરે, બાયડી, છોકરા, કુટુંબ છોડે અને નગ્નપણું ધારણ કરે, બાવીશ પરિષદ સહન કરે અને પાંચ મહાવ્રત પાળે છતાં એ દ્રવ્યલિંગી છે. જેને અંતર ભગવાન આત્મતત્ત્વની પ્રાપ્તિ નથી થઈ... આહાહા...! કહ્યું છે ને એ? અંદર વસ્તુ જે ચૈતન્યસ્વરૂપ, જ્ઞાન અને આનંદથી ભરેલો પ્રભુ, એની પ્રાપ્તિ નથી તેને આનાથી કાંઈ ફળ નથી. છે એનું ફળ, સંસારમાં રખડવાનું. રખડવાનું ફળ છે. આહાહા...! ‘કેવળ દ્રવ્યલિંગધારી શ્રમણાભાસને સમસ્ત કર્મકલંકરૂપ કાદવથી વિમુક્ત મહા આનંદના હેતુભૂત...’ એવી ‘પરમસમતાભાવ વિના,...’ આવી સમતા જોઈએ. સમતાની વ્યાખ્યા કરી, કે ‘કર્મકલંકરૂપ કાદવથી વિમુક્ત...’ પરથી નાસ્તિ લીધી. હવે અસ્તિ.

‘મહા આનંદના હેતુભૂત પરમસમતાભાવ...’ આહાહા...! સમતાભાવ એને કહ્યો. અતીન્દ્રિય આનંદનો સ્વાદ આવવો એ સમતાભાવ છે. એમ કહે છે. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ ભગવાન, એનો સ્વાદ આવવો, એનો અનુભવ થવો, એનું નામ સમતા કહે છે. આ સમતાની વ્યાખ્યા છે. એને સામાયિક કહે છે. એ ‘પરમસમતાભાવ વિના, (૧) વનવાસે વસીને...’ ભલે વનમાં-જંગલમાં વસે. ‘વર્ષાઋતુમાં વૃક્ષ નીચે સ્થિતિ કરવાથી,...’ આત્માના અનુભવ વિના, આત્માના આનંદના સ્વાદ વિના વનમાં રહે કે ચોમાસામાં વૃક્ષની નીચે રહે, કે ‘ગ્રીષ્મઋતુમાં પ્રચંડ સૂર્યના કિરણોથી સંતપ્ત પર્વતના શિખરની શિલા...’ ધગધગતી. એના ‘ઉપર બેસવાથી...’ એ શું છે? એ ક્રિયાકાંડ છે. આહાહા...! ‘અને હેમંતઋતુમાં રાત્રિમધ્યે દિગંબરદશાએ રહેવાથી,...’ હેમંત એટલે શિયાળો. શિયાળામાં રાત્રિમાં દિગંબરદશાએ રહે.

‘(૨) ત્વચા અને અસ્થિરૂપ (માત્ર હાડ-ચામરૂપ) થઈ ગયેલા...’ એવી તપસ્યા (કરી કે) માંડ ચામડા અને હાડકા બે રહ્યા. એવી તપસ્યા પણ નિરર્થક છે. આહાહા...! સ્વ આશ્રય વિના.. પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદમય આ આત્મા, એની સન્મુખતા, એનો આશ્રય, એનું અવલંબન વર્તમાનમાં આનંદના અનુભવ વિના એ બધી ક્રિયા નિષ્ફળ છે. એનાથી કાંઈ આત્માનું કલ્યાણ છે નહિ. આહાહા...!

‘આખા શરીરને ક્લેશદાયક મહા ઉપવાસથી,...’ અપવાસ કરે. કેવા? કે ક્લેશદાયક અપવાસ પાછા. આનંદ તો નથી. આત્માનો આનંદ તો નથી એટલે ક્લેશ છે કહે છે. આહાહા...! સમકિત વિનાના અપવાસ ક્લેશ છે. આહાહા...! ‘ક્લેશદાયક મહા ઉપવાસથી,...’ મહા એટલે ઘણા ઉપવાસ. આહાહા...! ‘(૩) સદા અધ્યયનપટુતાથી...’ શાસ્ત્રવાંચનમાં પણ પટુ એટલે ડાહ્યો. શાસ્ત્ર વાંચે, ખૂબ અધ્યયન કરે એથી શું? આહાહા...! કહ્યું? શાસ્ત્ર અધ્યયનમાં પટુતા. શાસ્ત્ર અધ્યયન સદા પઠન-પઠન. શાસ્ત્ર પઠન કરે રાત, દિ’. આહાહા...! અહીંયાં આપણે આવે છે ને? પહેલે પહોરે મુનિ સ્વાધ્યાય કરે, પછી ધ્યાન કરે, પછી પાછલી પહોરે સહેજ શયન કરે. રાત્રીના પાછલા ભાગમાં. ‘છ ઢાળા’માં આવે છે ને? ‘છ ઢાળા’માં આવે છે. પાછલી રાતે. એથી શું? કહે છે. આતમજ્ઞાન વિના એ બધી ક્રિયા નિષ્ફળ છે. ફળવાળી છે પણ સંસારના. આહાહા...! આ વસ્તુ લોકોને આકરી લાગે.

‘(અર્થાત્ સદા શાસ્ત્રપઠન કરવાથી),...’ આહાહા...! એકકોર કહ્યું, કે શાસ્ત્રનું અધ્યયન કરવું, શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો. ‘પ્રવચનસાર’માં આવ્યું છે ને? પણ એ તો સ્વલક્ષે. પોતાના આત્માના જ્ઞાનને લક્ષે સ્વાધ્યાય (કરવો). આ તો એકલી આત્માના જ્ઞાન વિના એકલી સ્વાધ્યાય કર્યા કરે અને માને કે એમાંથી કાંઈક થઈ જશે. આહાહા...! શાસ્ત્ર, મહા શાસ્ત્ર પાછું. ‘સદા શાસ્ત્રપઠન...’ સદાય કરે. રાત અને દિ’ શાસ્ત્ર.. શાસ્ત્ર. આહાહા...!

‘અથવા (૪) વચનસંબંધી વ્યાપારની નિવૃત્તિ...’ મૌન ધારણ કરે. બોલવું બંધ કરે. ‘સતત મૌનવ્રતથી...’ નિરંતર મૌનવ્રત ધારણ કરે. ‘શું જરાય ઉપાદેય ફળ છે?’ એનાથી શું કિચિત્ પણ ફળ ઉપાદેય છે? નથી. આહાહા...! શ્લોક આકરો આવ્યો. આટલા અપવાસ કરે, મૌન રહે, શાસ્ત્રપઠન કરે, રાત-દિ’ શાસ્ત્રવાંચન કરે પણ એ તો બધું પરલક્ષી છે. આહાહા...! અંતર આત્મા આનંદસ્વરૂપ અતીન્દ્રિય શાંતસ્વરૂપ, એ દષ્ટિમાં, અનુભવમાં આવ્યા વિના એ બધી ક્રિયાઓ સંસાર ખાતે છે. એ ક્રિયાથી કાંઈ આત્માને લાભ થાય એમ બિલકુલ નથી. આહાહા...! અહીં તો આવી ચોખ્ખી વાત છે. દુનિયાને આકરું લાગે.

મુમુક્ષુ :- સંસારી કરતાં સારા ને?

ઉત્તર :- બિલકુલ જરીએ સારા નહિ. અહીં તો કહે જેવા અનાદિ સંસારીપ્રાણી છે એવો ઈ છે. આહાહા...!

‘શું જરાય ઉપાદેય ફળ છે? (અર્થાત્ મોક્ષના સાધનરૂપ ફળ જરાય નથી.)’ જરીએ. કિચિત્ કીધું ને? કિંચિત્ કીધું છે ને? જરીએ પણ આત્મામાં લાભ નથી. આ કંઈ સારા છે જ નહિ. સમ્યગ્દર્શન વિના એ બધી ક્રિયા સંસાર ખાતે રખડવાની છે. આત્માને માટે કાંઈ ફળ નથી. આહાહા...! ‘મોક્ષના સાધનરૂપ ફળ જરાય નથી.’ સાધનરૂપ કિચિત્ સાધન નથી. જેને લોકો સાધન કહે છે. વ્રત કરવા, તપ કરવા, તપસ્યા કરવી, ભગવાનની ભક્તિ કરવી એ સાધન અને સમ્યગ્દર્શન સાધ્ય. અહીં કહે છે, તારા સાધનનું કિચિત્ ફળ નથી.

આહાહા...! સમ્યગ્દર્શન તો પરની અપેક્ષા વિના નિરપેક્ષ ભગવાનઆત્માનું અવલંબન કરતાં અનુભવ થાય તે સમ્યગ્દર્શન છે. એ સમ્યગ્દર્શન છે. પરને કારણે કાંઈ નથી. કે પરની ક્રિયા આટલી કરી તો કાંઈક મદદ મળી. તપસ્યા ઘણી કરી, શાસ્ત્ર અધ્યયન બહુ કર્યા, તો સમકિત પ્રાપ્ત થવામાં મદદ મળી, એમ નથી. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- સમ્યગ્દર્શનના હેતુથી ક્રિયા કરી.

ઉત્તર :- જરીએ નહિ. સમ્યગ્દર્શનના હેતુથી ક્રિયા કરે તોપણ સમ્યગ્દર્શન નહિ. એ તો રાગ છે. રાગ એ સમ્યગ્દર્શન વીતરાગનો હેતુ હોય? આકરી વાત છે, બાપુ! સમ્યગ્દર્શન ચીજ એવી છે. શું થાય? કોને કહેવું? અત્યારે બધો ફેરફાર થઈ ગયો. આત્મા અંતર સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ! અનાકુળ આનંદસાગર, એને કોઈ આ ક્રિયાકાંડના કારણે કંઈ પણ લાભ નથી. એ ક્રિયાકાંડ તો અનંતવાર કરી છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- દ્રવ્યે ક્રિયા કરતાં કરતાં ભાવ આવે એવું નહિ?

ઉત્તર :- ક્રિયા કરતાં કરતાં રખડશે. પુણ્ય બાંધે. મિથ્યાત્વસહિત પુણ્ય બાંધે. ચાર ગતિમાં રખડે. આહાહા...! આમાં ‘છ ઢાળા’માં આવ્યું નહિ? ‘મુનિ વ્રત ધાર અનંત બેર ત્રૈવેચક ઉપજાયો.’ મુનિવ્રત ધારણ (કરી) દિગંબર મુનિ (થયો), હોં! એ ‘મુનિવ્રત ધાર અનંત બેર ત્રૈવેચક ઉપજાયો, પણ આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો.’ એ પંચમહાવ્રત પાળે, અઠ્યાવીશ મૂળગુણ પાળે પણ એ બધું દુઃખ છે, રાગ છે, દુઃખ છે. ‘આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો.’ પંચમહાવ્રતના પરિણામ, અઠ્યાવીશ મૂળગુણના પરિણામ એ આસ્રવ અને દુઃખ છે. દુઃખથી આત્માની મુક્તિ થાય? સમ્યક્ થાય? સમ્યગ્દર્શન તો આનંદસ્વરૂપ છે. આહાહા...! બહુ ફેર.

મુમુક્ષુ :- કરતાં કરતાં થાય ને?

ઉત્તર :- કરતાં કરતાં ઝેર થાય. એ કરતાં કરતાં રાગનું ઝેર થાય. એનાથી અમૃતસાગર ભગવાન (પ્રાપ્ત ન થાય). આહાહા...! આકરી વાત બહુ, ભાઈ! માર્ગ એવો કોઈ છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- એનું ફળ પણ અપૂર્વ છે ને.

ઉત્તર :- અપૂર્વ ફળ છે, અલૌકિક છે આ. આ રહિત થઈને અંતર ચૈતન્યસ્વરૂપને (અવલંબી)... આહાહા...! વિકલ્પને પણ છોડી દેવા. હું આત્મા છું એવો જે વિકલ્પ છે એને પણ છોડી દેવો અને સ્વરૂપમાં રહેવું, ત્યારે તેને સમ્યગ્દર્શન થાય. આહાહા...! સમ્યગ્દર્શન વિના... કીધું ને? આવી આવી ક્રિયા કરે. ચામડા રહે અને બે હાડકા રહે એટલી તપસ્યા અને અપવાસ કરે તોપણ એનું ફળ સંસાર છે. એક પણ ભવ ઘટે કે આ ક્રિયાકાંડને લઈને સમકિતની સન્મુખ થાય (એમ ત્રણકાળમાં નથી). આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- આકરી વાત છે.

ઉત્તર :- આકરી વાત છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ એવું છે. આહાહા...!

‘એવી રીતે (શ્રી યોગીન્દ્રદેવકૃત) અમૃતાશીતિમાં (૫૯મા શ્લોક દ્વારા) કહ્યું છે કે:-’
 ગિરિગહનગુહાદ્યારણ્યશૂન્યપ્રદેશ-
 સ્થિતિકરણનિરોધધ્યાનતીર્થોપસેવા- ।
 પ્રપઠનજપહોમૈર્બ્રહ્મણો નાસ્તિ સિદ્ધિઃ
 મૃગય તદપરં ત્વં ભોઃ પ્રકારં ગુરુભ્યઃ ॥

આહાહા...! દિગંબર મુનિ ‘યોગીન્દ્રદેવ’, જેણે દોહા બનાવ્યા છે. ‘યોગીન્દ્રદેવે’. એમાં એમ કહ્યું, કે ‘પાપ પાપકો તો સૌ કહે...’ હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષય, ભોગ, વાસના. પણ ‘અનુભવીજન તો પુણ્ય કો પાપ કહે.’ ધર્મીજીવ તો પુણ્ય, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિને પાપ કહે. આહાહા...! આકરી વાત છે. અત્યારે તો પોલંપોલ આ બધું ચાલ્યું છે. કાંઈ ઠેકાણા ન મળે. પંચમહાવ્રતના પણ ઠેકાણા ન મળે. એને માટે આહાર કરીને લે, પાણી કરીને લે, એના માટે લુગડા વેચાતા લે. એ તો વ્યવહારના પણ ઠેકાણા નથી. ધર્મ તો છે જ ક્યાં? આહાહા...! આકરી વાત છે, ભાઈ!

‘પર્વતની ઊંડી ગુફા વગેરેમાં...’ કહે છે, ભલે કોઈ પર્વતની ગુફામાં રહે. આહાહા...! ‘વનના શૂન્ય પ્રદેશમાં રહેવાથી,...’ વનના કોઈ શૂન્ય પ્રદેશમાં એકલો રહે. ‘ઇન્દ્રિયનિરોધ...’ કરે. આહાહા...! પાંચ ઇન્દ્રિયનો નિરોધ કરે એ તો શુભભાવ છે. ધર્મ નથી, ભાઈ! આહાહા...! ‘ધ્યાનથી,...’ અહીં તો ધ્યાન પણ કહ્યું. એ રાગનું શુભ ધ્યાન. હું ધ્યાન કરું છું... ધ્યાન કરું છું.. એવો વિકલ્પ. વિકલ્પ છે. એ ધ્યાનથી પણ મુક્તિ નથી. એ વિકલ્પરૂપી ધ્યાન, હોં! અને ‘તીર્થસેવા...’ તીર્થની સેવા કરવી. શેત્રુંજયની, ગિરનારની, સમ્મેદશિખરની જાત્રા કરવી અને સેવા કરવી. એનાથી કાંઈ મુક્તિ-બુક્તિ છે નહિ, ધર્મ છે નહિ. આહાહા...! એનાથી કંઈ ધર્મ થતો નથી.

જ્ઞાનીને પણ અશુભથી બચવા શુભભાવ આવે છે પણ ધર્મ માનતા નથી. બંધ માને છે, હેય માને છે. આહાહા...! ધર્મીને પણ શુભભાવ તો આવે છે પણ એને હેય જાણીને એનું ફળ ઇચ્છતા નથી. હું તો આનંદ છું, જ્ઞાન છું. રાગ તો બંધનું કારણ ઝેર છે. શુભરાગ જ્ઞાનીને થાય છે તોપણ જ્ઞાની તો એમ માને છે કે આ તો કાળો નાગ છે. આવ્યું છે ને? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- વચનામૃતમાં છે.

ઉત્તર :- કાળો નાગ. જેમ કાળો નાગ આમ ઝેર દેખાય. એમ ધર્મીને શુભભાવ આવે એ કાળો નાગ જેવો દેખાય. આહાહા...! આકરી વાતું બહુ. અહીં તો હજી ધંધા-પાણી આડે શુભના ઠેકાણા ન મળે. નોકરી કરવી કે જજપણા કરવા ત્યાં રોકાવું. હવે એમાં નિર્ણય કરવા નવરા કે દિ’ હોય? આવો આત્મા... આવો આત્મા..

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- આહાહા...! એ બધી... ‘રામજીભાઈ’ પાસે સલાહ લેવા આવતા હતા. સલાહ આપતા હતા. એક મહિનો કેદમાં ગયા હતા. લૌકિકમાં પણ એક જાતની વિરુદ્ધતા છે. સલાહ દેવી, સંસારની સલાહ એ તો પાપ છે. કોની સલાહ દેવી? આહાહા...! ‘દેબરભાઈ’ ને આવે ને? ‘દેબરભાઈ’ ‘રામજીભાઈ’ પાસે સલાહ લેવા જાતા હતા. સલાહ લેવા જતા. સલાહ દેતા એના ફળમાં એક મહિનો જેલમાં જાવું પડ્યું. આહાહા...! એ સંસાર આવો છે, ભાઈ!

અહીંયા તો નિર્વિકલ્પ આનંદનો નાથ, પ્રભુ! જેમાં શુભરાગની ગંધ નથી એવા અખંડાનંદ તરફ દષ્ટિ દીધા વિના, એના અનુભવ વિના જેટલી ક્રિયાકાંડ છે એ બધો સંસાર છે. ચાર ગતિમાં રખડવાની વાત છે. આહાહા...! ‘તીર્થસેવા...’ આહાહા...! ‘(તીર્થસ્થાનમાં વસવાથી),...’ કોઈ કહે કે આપણે બસ! શેત્રુંજય મોટું તીર્થ કહેવાય, સમ્મેદશિખર મહાતીર્થ કહેવાય, ત્યાં આપણે રહીએ તો ત્યાંથી મુક્તિ થાય. આ લોકો કહે છે ને? કે સમ્મેદશિખરમાં તો જે વનસ્પતિ ઊગી છે એ પણ મોક્ષગામી છે. એમ કહે છે. અહીં એક ‘મહાવીરકીર્તિ’ હતા ને? દિગંબરના (સાધુ) અહીં આવ્યા હતા. ‘મહાવીરકીર્તિ’. એની સાથે વાત થઈ. જેમ શ્વેતાંબરમાં આ શેત્રુંજય તીર્થ છે ને એનું?

મુમુક્ષુ :- મહાત્મ્ય.

ઉત્તર :- મહાત્મ્ય. શેત્રુંજય મહાત્મ્ય એક (પુસ્તક) છે. છે, બધા પુસ્તકો જોયો છે. એવું એક સમ્મેદશિખરનું મહાત્મ્યનું પુસ્તક છે. તો એણે કહ્યું. અહીં આવ્યા હતા. અહીં ઓરડી હતી ત્યાં ઉતર્યા હતા. સમ્મેદશિખરની જાત્રા કરે તો ૪૮ ભવે મોક્ષે જાય. કીધું, એ વચન વીતરાગનું નહિ, અજ્ઞાનીનું છે. કેમકે પરને આશ્રયે ભવનો અભાવ થાય એ ત્રણકાળ, ત્રણલોકમાં નથી. ૪૮ ભવે મોક્ષ જાય. પછી ફરી ગયા. કીધું પછી એ બિલકુલ જૂઠી વાત છે. એ મહાત્મ્ય કર્યું હશે એ મહાત્મ્ય જૂઠું છે. સમ્મેદશિખરનું એવું મહાત્મ્ય એ તો પત્થર છે. પત્થર પાસે એવા અનંતવાર સમવસરણમાં જઈ આવ્યો. ભગવાન મહાવિદેહમાં તીર્થનો વિરહ તો કદી નથી. કાયમ તીર્થકર હોય. સમવસરણમાં અનંતવાર ગયો છે, શાસ્ત્ર ભણ્યો છે પણ આત્મજ્ઞાન કર્યું નથી અને સમ્યગ્દર્શન શું એની કિંમત જ કરી નથી. ચોર્યાશીના અવતારમાં રખડી મરે છે. આહાહા...! ધ્યાન કરવા માંડે તો બહારના ધ્યાન કરવા માંડે. આ કરવું... આ કરવું... અપવાસ કરવો, વાંચન કરવું, ધ્યાન કરવું, ઇમો અરિહંતાણં... ઇમો અરિહંતાણં... ઇમો અરિહંતાણં... એ ધ્યાન કર્યું. ધ્યાન કીધું છે ને? ધ્યાન. પાંચ નવકારનું ધ્યાન એ રાગ છે. એ ધર્મનું કારણ નહિ. આવી વાત! આપણે તો અહીં આ ૪૫ વર્ષથી ચાલે છે. આ કાંઈ ગુપ્ત નથી. આહાહા...!

‘(તીર્થસ્થાનમાં વસવાથી),...’ અરે...! ‘પઠનથી,...’ શાસ્ત્ર પઢ્યા કરે, ભણ્યા કરે, ગોખ્યા કરે એ બધો વિકલ્પ-રાગ છે. આહાહા...! ‘પઠનથી, જપથી...’ જપ કર્યા કરે. ઇમો અરિહંતાણં...

શ્રામો અરિહંતાણં... શ્રામો અરિહંતાણં... આનુપૂર્વી ગણે. આનુપૂર્વી-શ્રામો અરિહંતાણં, શ્રામો સિદ્ધાણં, શ્રામો આઈરિયાણં... શ્રામો ઉવજજાયણં.. શ્રામો સિદ્ધાણં, શ્રામો અરિહંતાણં, શ્રામો ઉવ્વજજાયાણં.. આનુપૂર્વી આવે છે ને? આડાઅવળા.

મુમુક્ષુ :- અશુભમાંથી શુભમાં તો આવે.

ઉત્તર :- એ શુભ પણ સંસાર રખડવાનો. રખડવાનો સંસાર. અજ્ઞાનીને અશુભમાંથી શુભ એ સંસારનો રખડવાનો (ભાવ છે). જ્ઞાનીને અશુભ ટાળવા માટે શુભ આવે, સમ્યગ્દષ્ટિને અશુભ ટાળવા માટે શુભ આવે. અજ્ઞાનીને, મિથ્યાદષ્ટિને એ શુભ શુભ નથી. એ અશુભ જ છે. આહાહા..! આત્માનો જરીએ લાભ નહિ. સમ્યગ્દષ્ટિને હેયબુદ્ધિ છે. તેથી અશુભથી બચવા માટે શુભ આવે, તોપણ એ પુણ્ય બાંધે, એને પણ ધર્મ થાય નહિ, નિર્જરા ન થાય, સંવર ન થાય. સમક્રિતીને પણ ભગવાનની સેવા અને તીર્થસેવા, પૂજા કે જાત્રા (કરવાથી) ધર્મ ન થાય. આહાહા..! આકરું કામ છે.

મુમુક્ષુ :- શેત્રુંજય તો નજીક છે.

ઉત્તર :- શેત્રુંજય નજીક છે. ઘણા આવે છે ને. શેત્રુંજયના મહાત્મ્યમાં લખ્યું છે. શેત્રુંજયની જાત્રા કરે પછી ગમે તે સાધુને જમાડે તોપણ એને ધર્મલાભ થાય. એ બધું ખોટું. બધી ખોટી વાત છે. અહીં તો આ ભગવાન ત્રણલોકનો નાથ અનંત આનંદ, અનંત શાંતિ અને ચૈતન્યના અનંત રત્નાકરથી ભરેલો પ્રભુ, એની અંતરદષ્ટિ, અનુભવ વિના બધું ફોગટ છે. એ વિના સંસારનો એક પણ ભવ ઘટતો નથી. આહાહા..! વાત આ છે. માણસને ક્યાં નવરાશ છે? આહાહા..!

‘પઠનથી, જપથી...’ ચોવીસ કલાક શ્રામો અરિહંતાણંના જપ કર્યા કરે, માળા ગણ્યા કરે. ભગવાન... ભગવાન... ભગવાન... ભગવાન... ભગવાન... એ સંસાર છે, મિથ્યાત્વ સહિત શુભરાગ છે. એનાથી ધર્મ માને છે એ મિથ્યાત્વ છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- નવ લાખ નવકારમંત્ર ગણે.

ઉત્તર :- નવ લાખ ગણે એ મિથ્યાત્વ છે. લાખ, કરોડ ગણે નહિ. કરોડ પૂર્વનું આયુષ્ય હોય, તો દરરોજના ગણે તો અબજો વાર થઈ જાય. આહાહા..! એક દિવસમાં એકવાર નવકાર ગણે તો કેટલા અબજો (થાય). એમાં શું થયું? ભગવાનઆત્મા અંદર વિકલ્પરહિત, રાગરહિત પૂર્ણાનંદનો નાથ બિરાજમાન છે એના સ્પર્શ વિના, એના અનુભવ વિના બધા એકડા વિનાના મીંડા છે. અહીં તો ચોખ્ખી વાત છે, આ ક્યાં ખાનગી છે? પુસ્તક પણ ૩૦ લાખ બહાર પડ્યા છે. અને હજી પુસ્તક ‘મુંબઈ’થી બહાર પડે છે ને? સાત લાખના પડવાના છે. ૩૦ લાખ તો બહાર પડી ગયા છે. ૨૨ લાખ અહીંથી, ૮ લાખ ‘જયપુર’થી અને ૭ લાખ હવે ‘મુંબઈ’થી નવા બહાર પડવાના છે. પહેલું એક આવી ગયું છે. બીજા સાત લાખ બહાર પડવાના છે. લોકો તો ઘણા પૈસાના ઢગલા કરે છે, જ્યાં હોય ત્યાં.

એની મેળાએ વગર કીધે અને વગર ઓલે. આહાહા..!

આ જુઓને! ‘આફ્રિકા’માં ગયા ત્યાં ૨૬ દિ’ માં ૩ લાખ. ૩ લાખ આપ્યા. ૧ લાખ જ્ઞાન ખાતે અને ૨ લાખ પગલા કર્યા એના. ‘સોનગઢ’ને ૩ લાખ આપ્યા. અને ૯૧મું વર્ષ બેઠું ને એમાં ‘મુંબઈ’થી બે લાખ આવ્યા. દોઢ મહિનામાં પાંચ લાખ આવ્યા. શાસ્ત્રની કિંમત ઘટાડવા. બીજું કાંઈ નહિ. દસ રૂપિયાનું પડ્યું હોય તો આઠ રૂપિયે આપવું, સાતે આપવું. એ શાસ્ત્રની કિંમત ઘટાડવા બધી લક્ષ્મી આવે છે. કારણ કે શાસ્ત્રનો પ્રચાર કેમ થાય? ખ્રિસ્તી લોકો તો એક રૂપિયાનું પુસ્તક ચાર પૈસે આપે. એવું તો બધું જોયું છે ને. ખ્રિસ્તીના જે માણસ આવે ને એ એક રૂપિયાનું પુસ્તક ચાર પૈસે આપે. કોઈ રીતે પ્રચાર થાય ને. ‘હિન્દુસ્તાન’માં કેટલાયને ખ્રિસ્તી કરી દીધા છે. ખબર છે ને. આહાહા..! આ શાસ્ત્રનો પ્રચાર કરે, સાંભળે-વાંચે તો એને ખબર પડે કે સત્ય શું છે.

અહીં એ કહે છે. ‘જપથી અને હોમથી...’ ભગવાનને હોમ કરે સ્વાહા... સ્વાહા... ભગવાનની ભક્તિ કરતા સ્વાહા (કરે) એ શુભભાવ છે. ધર્મ કિંચિત્ નહિ. એનાથી કિંચિત્ ધર્મ થતો નથી. એવા હોમ અનંતવાર કર્યા છે. આહાહા..! ‘બ્રહ્મની (આત્માની) સિદ્ધિ નથી;...’ બ્રહ્મની ઉપાસના સિદ્ધિ નથી. આ બધું કરવાથી બ્રહ્મ એટલે ભગવાનઆત્મા... આહાહા..! એની ઉપાસના, ફળ નથી. આહાહા..!

‘માટે, હે ભાઈ!’ આહાહા..! મુનિરાજ કરુણા કરીને કહે છે. ‘હે ભાઈ! તું ગુરુઓ દ્વારા...’ જે ગુરુ રાગથી ધર્મ ન મનાવે, ક્રિયાકાંડથી ધર્મ ન મનાવે એવા ગુરુ પાસે તું જા અને માર્ગ લે. આ તો બધા ગુરુ ઘણા ફરે છે. ‘તું ગુરુઓ દ્વારા...’ જુઓ! ભાષા છે ને? ‘તેનાથી અન્ય પ્રકારને...’ જે આ બધી ક્રિયાઓ છે એનાથી અન્ય પ્રકારે ગુરુ કહેશે. એ ગુરુ કહેવાય. આનાથી જે ધર્મ મનાવે, માને એ ગુરુ નથી. એ તો મિથ્યાદષ્ટિ છે. આહાહા..! જૈનધર્મનો વેરી છે. આહાહા..! આકરું કામ બહુ, બાપુ! આહાહા..! નવા હોય એને આકરું લાગે.

મુમુક્ષુ :- ભગવાન થાવું એ કાંઈ રમત વાત છે?

ઉત્તર :- અરે..! બાપુ! પોતે ભગવાન જ છે. પણ એની એને પ્રતીતિ ક્યાં છે? પ્રતીતિ તો એની સન્મુખ થાય, આ ક્રિયાકાંડમાં ધર્મ ક્યાંય નથી એમ ન્યાંથી નિવર્તે ત્યારે આત્મામાં જઈ શકે. આહાહા..! બહારની પ્રવૃત્તિમાં કાંઈ નથી. એ તીર્થની શેત્રુંજયની, સમ્મેદશિખરની જાત્રા લાખ વાર કરે (તોપણ ધર્મ થાય નહિ). આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- ‘સોનગઢ’ની કરે તો તો થાય ને.

ઉત્તર :- અહીં ‘સોનગઢ’ની જાત્રા ક્યાં છે? અહીં સાંભળીને અંદર સમજે તો થાય. અહીં આવે ને પઠન કરે અને સાંભળે તોપણ શું થઈ ગયું? ‘સોનગઢ’ આવે માટે એને સમકિત થઈ જાય (એમ નથી). આહાહા..! કહ્યું નહોતું? નિમિત્તથી કાંઈ થાતું નથી. પરમાં

નિમિત્તથી કાંઈ થાતું નથી. 'કેશવલાલ'. 'વઢવાણ'માં 'કેશવભાઈ' છે. એને એક જણાએ કહ્યું, કે નિમિત્તથી કાંઈ થતું નથી તો તમે 'સોનગઢ' શું કરવા જાવ છો? 'સોનગઢ' એ નિમિત્ત છે. પ્રશ્ન ઉઠે ને. ત્યારે એણે જવાબ દીધો, કે નિમિત્તથી ન થાય એની વિશેષ દૃઢતા માટે અમે જઈએ છીએ. અમારી દૃઢતા કરવા માટે જઈએ છીએ. નિમિત્તથી થાતું નથી. આહાહા...! નિમિત્તથી પરમાં કાંઈ થાતું નથી. કેમકે નિમિત્તની પર્યાય અને ઉપાદાનની પર્યાય વચ્ચે અન્યોન્યઅભાવ છે. આહાહા...!

એ 'સમયસાર'ની ત્રીજી ગાથામાં કહ્યું છે. દરેક દ્રવ્ય પરમાણુ હો કે આત્મા કે ધર્માસ્તિ, એનામાં રહેલા ગુણ અને પર્યાયરૂપી ધર્મ, ધર્મ એટલે ધારી રાખેલું, ધારી રાખેલા ગુણ અને પર્યાય એને એ દ્રવ્ય સ્પર્શે-ચુંબે છે. પણ પરદ્રવ્યની પર્યાયને એ કદી ચુંબતા નથી. આહાહા...! આત્મા પણ કર્મને કોઈ દિ' અડચો જ નથી અને કર્મ આત્માને કદી અડચા નથી. ભિન્ન-ભિન્ન દ્રવ્ય છે. આહાહા...! આ ગળે ઉતારવું. મોટો ફેરફાર. અત્યારે તો ઉગમણો-આથમણો ફેરફાર થઈ ગયો છે. આહાહા...!

સંપ્રદાયમાં હવે એ ગોટો ઉઠ્યો ને. બધા કહે, વ્યવહાર વ્રત કરવાથી થાય. કીધું, વ્રત કરવાથી બિલકુલ ન થાય. ગુરુ સંપ્રદાયમાં કહેતા. કીધું, અનુભવ સમજો છો તમે? ત્યારે એ કહે કે અનુભવ શું વળી? એટલે એની ખબર ન મળે. આ સાંજે પડિક્કમણા કરવા, સામાયિક કરવી થઈ ગયો ધર્મ. ધૂળેય ધર્મ નથી. આહાહા...! આત્માનો અનુભવ શું ચીજ છે...? આહાહા...! એ રાગના કોઈપણ જાતની ક્રિયાકાંડના વિકલ્પથી રહિત એવો જે ભગવાન અંદર બિરાજે છે, એના અંદર ભેટા થવા, એનું વેદન થવું, એનો સ્વાદ આવવો, એની દશા નિર્મળ પરિણતિથી જાણવામાં આવે ત્યારે તેને સમ્યગ્દર્શન કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! આકરી વાતું છે.

અહીં આચાર્યે કીધું ને? ગુરુ પાસે અન્ય પ્રકારે શોધ. આ બધા પ્રકારો વિના. જે ઉપર આ બધા પ્રકાર કહ્યા એ વિના 'અન્ય પ્રકારે શોધ.' બે વાત કરી. ગુરુ એવા હોય કે આ ક્રિયામાં ધર્મ મનાવે નહિ. એવા ગુરુ પાસે જા તો એ કહેશે તને કે આ ક્રિયા વિનાનો અંદર આત્મા છે એની દૃષ્ટિ કર. ભાષા એવી કરી, જોયું? આહા...! 'તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.' આવી જે ક્રિયા કીધી ધ્યાનની, તીર્થ સેવાની, પઠનની, ઇન્દ્રિય નિરોધની એનાથી ભિન્ન જાતનું ગુરુ તને કહેશે. અને ભિન્ન જાતનું ન કહે તો એ ગુરુ જ નથી. એ તો કુગુરુ છે. અનાદિકાળના જે છે ઇ છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ધર્મ ન મનાવે પણ ધર્મનું કારણ મનાવે.

ઉત્તર :- જરીએ કારણ નથી. રાગ, દુઃખ આનંદનું કારણ? રાગ તો દુઃખ છે. અને આત્માનું સમ્યગ્દર્શન એ સુખ છે. રાગ કારણ, દુઃખ કારણ અને સુખ આ કાર્ય. તદ્દન જૂઠી વાત છે. એ તો અમારે તો ઘણા વર્ષથી ચાલે છે. પુસ્તકો પણ છપાઈ ગયા. વ્યવહાર

એટલે રાગ. રાગ એટલે દુઃખ. આ કહ્યું ને હમણા. ‘મુનિવ્રત ધાર અનંત બૈર ગ્રેવેયક ઉપજાયો...’ દ્વિગંબર મુનિ અનંતવાર થયો. ‘ગ્રૈવેયક ઉપજાયો...’ ચામડા ઉતરડીને ખાર છાંટે તો ક્રોધ ન કરે. પણ સમ્યગ્દર્શન વિનાની એકલી ક્રિયા. ‘આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો.’ એવા પંચમહાવ્રત પાળ્યા, પાંચ અઠ્યાવીશ મૂળગુણ પાળ્યા પણ એ દુઃખ છે, આસ્રવ છે, દુઃખ છે. તેથી કહ્યું કે ‘આતમજ્ઞાન વિના...’ ‘આતમજ્ઞાન બિના લેશ સુખ ન પાયો.’ ત્યારે એ દુઃખ છે. દુઃખથી સુખ મળે? શુભ કરતાં કરતાં શુદ્ધ થાય? આહાહા..! શુભ તો મેલ છે, ઝેર છે. શુભ તો કાળો નાગ ઝેર છે. ભગવાનઆત્મા અમૃતજીવન છે તો શુભરાગ તો ઝેરના જીવન છે. ‘સમયસાર’ના ‘મોક્ષ અધિકાર’માં લીધું છે કે શુભભાવ વિષકુંભ છે. ઝેરનો ઘડો. આહાહા..! આવી વાત!

મુમુક્ષુ :- લોભીઓના લોભનું મૂળ છે એમ કીધું.

ઉત્તર :- વિષનો ઘડો કીધો છે ને? વિષનો ઘડો કીધો છે ને? આહાહા..! શુભભાવ-દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા આદિ શુભભાવ એ ઝેરનો ઘડો છે. આકરી વાત છે, ભાઈ! આ તો વાડામાં ન મળે. વાડામાં હોય તો મુશ્કેલી પડી જાય. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- ... એને આપ ઝેરનો ઘડો કહો છો.

ઉત્તર :- ઝેરનો ઘડો જ છે. આત્મા અમૃતનો પિંડ છે. આત્મા જીવનું જીવન, અમૃતનું જીવન તે જીવનું જીવન છે. રાગનું જીવન એ ઝેરના જીવન છે. આહાહા..! આકરી વાત છે, ભાઈ! બધું આવી ગયું છે. પુસ્તકમાં છપાઈ ગયું છે. ઘણા ઠેઠથી પહેલેથી.

મુમુક્ષુ :- આકરા રેચની જરૂર છે.

ઉત્તર :- આકરો રેચ આ છે. આકરો આ રેચ છે. પણ લોકોને બહારથી રુચિ ખસે નહિ અને એ જાતનું પોષણ જ આખો દિ’ આપ્યું હોય. અને એ જાતનું પોષણ આપીને... તમે દીક્ષા લ્યો. તમારું કલ્યાણ થશે. દીક્ષામાં પંચમહાવ્રત છે. પંચમહાવ્રતથી આમ થાશે. આહાહા..! પાછા એને માટે કરેલા આહાર લે કે એને માટે પાણી કર્યા હોય એ લે. તો એક પાણીના બિંદુમાં અસંખ્ય જીવ. એ પાણી લે. એને વ્યવહાર વ્રત પણ ક્યાં છે? આહાહા..! ધર્મ તો ક્યાં છે? પણ વ્યવહાર જે અજ્ઞાનનો વ્યવહાર (પણ નથી). એને માટે કરેલા આહાર-પાણી લે. દ્વિગંબર સાધુ પણ એને માટે કરેલા ચૌકા કરે છે.

મુમુક્ષુ :- મંદિરમાં જઈને ચૌકા કરે.

ઉત્તર :- ખબર છે કે નહિ? દ્વિગંબર સાધુને પણ એને માટે ચૌકા, એને માટે બધું બનાવે. અહીં કોઈની દરકાર નથી. અહીં તો સત્ય છે એ સત્ય છે. ત્રણલોકના નાથ ‘સીમંધરસ્વામી’નું ફરમાન છે તે આ ફરમાન છે. એમાં દુનિયાને ઠીક લાગે, ન લાગે એની સાથે કાંઈ સંબંધ નથી. સંખ્યાની સાથે સંબંધ નથી કે આમાં સંખ્યા જાજી થાય કે ઓછી થાય. આહાહા..!

અહીં બહુ સરસ કહ્યું, કે આવું જે કરે એનાથી તને આત્માનું કાંઈ ફળ નથી. ‘(આત્માની) સિદ્ધિ નથી; હે ભાઈ! તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.’ જે ગુરુ એ ન કહે અને એનાથી અન્ય કહે એની પાસે જા. જે ગુરુ તને વ્રત ને નિયમ ને તપથી કલ્યાણ મનાવે એની પાસે ન જા. આહાહા...! છે એમાં? ‘તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય...’ માથે જેટલા ક્રિયાકાંડ કીધા એનાથી અન્ય પ્રકારે શોધ. ગુરુ તને અનેરા પ્રકારની વાત કરશે. એ ગુરુ.

‘આત્માવલોકન’ પુસ્તક છે એમાં તો ત્યાં સુધી કહ્યું છે, કે મુનિ છે એ વીતરાગનો જ ઉપદેશ કરે. મુહુ મુહુ એવો શબ્દ છે. વારંવાર વીતરાગ... વીતરાગ... વીતરાગ... રાગથી બિલકુલ લાભ નહિ. વીતરાગ આત્મા વીતરાગ છે. એના આશ્રયે વીતરાગતા થશે અને વીતરાગતાના આશ્રયે વીતરાગતા પ્રાપ્ત થશે. જૈનધર્મ વીતરાગભાવ છે. જૈનધર્મ કોઈ પક્ષ પંથ નથી. આહાહા...! બહુ આકરું લાગે. મૂળ એ પ્રથા જ આખી છૂટી ગઈ છે.

આ વાત તો કહી નહોતી? ૧૯૬૯ની સાલમાં. સંવત્ ૧૯૬૯. દીક્ષા લીધા પહેલા. આપણે હજી દુકાન છોડી અને હું તો દીક્ષા લેવા આવેલ. મને કાંઈ બહુ લાંબી ખબર નહિ. થોડો અભ્યાસ કર્યો. આ દશવૈકાલિકના આઠ અધ્યયન મોઢે કર્યા. પછી એક બીજા ગુરુ મળ્યા ‘ગુલાબચંદ્રજી ગાંધી’. ‘બોટાદ’માં. એણે એમ કહ્યું કે સાધુ માટે અપાસરા કરે તો એ વાપરે તો સાધુ નહિ. અરે...! આ શું? આવી વાત તો આપણે કોઈ દિ’ સાંભળી નથી. સાધુ માટે અપાસરો કર્યો હોય, મકાન વાપરે એ સાધુ નહિ. એ પ્રશ્ન મેં મારા ગુરુને કર્યો. સંપ્રદાયના ગુરુને. દીક્ષા પહેલા, હોં! હજી.

પ્રશ્ન કર્યો કે, મહારાજ! મકાન સાધુ માટે વાપરે તો એ સાધુ ખરા? કે સાધુને દોષ લાગે? ત્યારે એણે (જવાબ) જરી ઢીલો આપ્યો. તમારા ભાઈ ‘ખુશાલભાઈ’ છે. એણે તમારા માટે મકાન કર્યું અને તમે વાપરો તો એમાં શું? પણ એ વાપરે ત્યાં અનુમોદન છે. નવ કોટીમાં કરવું, કરાવવું, અનુમોદન, મન, વચન અને કાયા. નવ કોટીમાં આ એક કોટી તૂટી તો નવેય તૂટી ગઈ. એકેય કોટીનું પરચખાણ રહ્યું નહીં. આ તો ૧૯૬૯ની સાલ. દીક્ષા લીધા પહેલા પ્રશ્ન કર્યો હતો. એમને એમ કીધું દીક્ષા લઈ લે. શું છે આ? આમ જવાબ આપ્યો. એ જાણે કે હું આવું કહીશ તો પછી દીક્ષા નહિ લે. અને મેં કીધું, આ ભદ્રિક છે. હમણાં તો આમાં લ્યો હવે દીક્ષા. પછી વળી વાત. છોડી દેવાની વાત પછી. આહાહા...! અપાસરો-મકાન એને માટે કર્યું હોય અને વાપરે તોપણ હિંસાનો ભાગી હિંસા કરનારો છે એ. એ સાધુ હિંસક છે. આહાહા...!

માટે કહે છે, કે ‘તું ગુરુઓ દ્વારા...’ આહાહા...! જે આ ક્રિયાકાંડ કીધી ‘તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.’ એમ કહેવામાં (એમ કહેવું છે) કે જે ગુરુ આનાથી અન્ય કહેતા હોય તેની પાસે સાંભળ. એમ કહ્યું ને? ‘તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.’ આહાહા...!

એ ગુરુ એવા જોઈએ કે જે રાગથી, ક્રિયાથી ધર્મ મનાવે નહિ. રાગથી, ક્રિયાથી ધર્મ મનાવે તો મિથ્યાદષ્ટિ કુગુરુ છે. એથી રાગથી ધર્મ ન મનાવે એવી ચીજ જેની પાસે છે એની પાસે જા, તને અન્ય પ્રકારે બતાવશે. અન્ય પ્રકાર આવ્યો ને? જે ક્રિયાકાંડ છે એનાથી અન્ય પ્રકારથી બતાવશે. તેથી અન્ય પ્રકારે એ સાચા ગુરુ (પાસેથી) સાચું તને મળશે. આહાહા...! હવે આવા જુના માણસે કાંઈ નવરાશ પણ કરી ન હોય. નિર્ણય નહીં. જે વાડામાં જન્મ્યા, એમાં ને એમાં રહ્યા અને એ કાંઈક થોડું ઘણું જાણ્યું હોય. જાત્રા, ભગવાનની પૂજા કરવા જાય, એકાદ સામાયિક કરે, માળા ગણે. થઈ ગયો ધર્મ. ધૂળમાં પણ ધર્મ નથી. એ તો બધું બંધન છે, સંસાર છે, આહાહા...! આકરી વાત છે, પ્રભુ! મારગ બહુ જુદી જાતનો, બાપા! આહાહા...!

‘પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી.’ એ અમારે નિશાળમાં આવતું. પોણો સો વર્ષ પહેલાની વાત છે. ‘દલપતરામ કદડા’ ‘કવિ દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ’. એને ગાયન કર્યું, કે ‘પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી, મુજ રો, મુજ રોગ લે હરિ.’ સંસારનો રોગ હરિ લે તો તારી ખરી પ્રભુતા. ‘દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ’ની કવિતા પહેલા નિશાળમાં ચાલતી. પોણો સો વર્ષ પહેલાની વાત છે. મૂળ તો એમાંથી સાર સાર ગોતી લેતા. એ તો કહેતા પ્રભુ એટલે ઈશ્વર કોઈ. હું કહું, પ્રભુ એટલે આ. ‘પ્રભુતા પ્રભુ તારી તો ખરી, મુજ રો, મુજ રોગ-અજ્ઞાન લે હરિ.’ આહાહા...! આકરું લાગે.

‘તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય...’ આમાં બે-ત્રણ સિદ્ધાંત (લીધા છે). એક તો ગુરુ એને કહીએ કે જે આ ઉપર કીધું, એનાથી અન્ય કહેવાની વાત હોય અને અન્ય કહેતો હોય તે ગુરુ. ઉપર કહ્યું એ પ્રમાણે કહે તો તે ગુરુ નહિ. આહાહા...! આ એવા સિદ્ધાંત એમાંથી નીકળે છે. ન્યાય-લોજિકથી કાંઈક વિચાર કરશે કે નહિ? આહાહા...! ‘તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.’ એમ કહીને તો એ વાત કરી કે ગુરુ એને કહીએ, કે જે ક્રિયાકાંડથી ધર્મ મનાવે નહિ. આત્માનો અનુભવ કરે એનાથી ધર્મ મનાવે તેને ગુરુ કહીએ. અને તે ગુરુ આવી ક્રિયાકાંડની વાત નહિ કરે. એ આત્માની કરશે. એવા ગુરુ પાસે જા અને એ તને ધર્મ બતાવશે. આહાહા...! શાસ્ત્રના અર્થ પણ કઠણ છે, બાપા! ઝીણી વાત છે, પ્રભુ! આહાહા...!

(સંવત) ૧૯૬૯માં મોટી ચર્ચા ચાલી હતી. સાધુ માટે કરેલું હોય અને લે, તો કઈ કોટી તૂટે? કીધું. અમારા ગુરુ પાસે જતા. એ તો બહુ કષાયવાળા. એય...! આવું કોણે કીધું? આને કોણે કીધું આવું? ‘ગુલાબચંદજી’એ નિંદા કરી. ‘ગુલાબચંદજી’એ કહ્યું, ‘ગુલાબચંદ ગાંધી’. ભાઈ! ગમે તેણે કહ્યું આ શું છે એ વાતનો ન્યાય લ્યો ને. સાધુ માટે અપાસરા બનાવ્યા, રહેવાના મકાન બનાવ્યા અને તે સાધુ વાપરે. એમ સાધુ માટે આહાર બનાવ્યો, પાણી બનાવ્યું, એક પાણીના બિંદુમાં અસંખ્ય જીવ, એ દસ શેર પાણી બનાવ્યું અને એ સાધુ લે. એ

સાધુ કહેવાય? આહાહા...! જરી ઝીણી વાત છે, ભાઈ! 'પાવિતાણા' ધર્મશાળા એક કરી છે. પહેલા જતા. સાધુ માટે આહાર, પાણી બને. પહેલા જતા આ બાજુ છે. આખી ધર્મશાળા જ સાધુ માટે. અર..ર..! આવી સ્થિતિ! પ્રભુ! પ્રભુ! શું કરે? ભાઈ! કોઈ શરણ નથી. એવે ટાણે બીજા તને માનનારા કોઈ લાખોપતિ, કરોડપતિ મળ્યા, એ મરતા તને મિથ્યાત્વથી મારી નાખશે. આહાહા...! મરતા મિથ્યાશ્રદ્ધાથી દુર્ગતિ થશે. આહાહા...! અસાધ્ય થઈ જઈશ, પ્રભુ! તને આત્માની સાધ્ય નહિ રહે કે હું ચૈતન્ય છું. કેમકે ઊંઘી શ્રદ્ધા સેવી છે. એથી તારી સાધ્ય નહિ રહે. અત્યારે અસાધ્ય છે. મિથ્યાત્વની દષ્ટિ સેવે છે એ વસ્તુથી અસાધ્ય છે. એ વખતે શરીરથી અસાધ્ય થઈ જશે. આહાહા...! આ ભાષાએ વાત કરી છે ને.

હે ભાઈ! આનાથી કાંઈ લાભ નથી. તેથી 'હે ભાઈ! તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.' આહાહા...! આ તો હજારો વર્ષ પહેલાની ગાથા છે. 'કુંદકુંદાર્ય'ની બે હજાર વર્ષ પહેલાની ગાથા (છે). 'કુંદકુંદાર્ય' ભગવાન પાસે ગયા હતા. આઠ દિ' રહ્યા હતા. ત્યાંથી આવીને આ શ્લોક બનાવ્યા છે. પછી ટીકા મુનિએ બનાવી. હજાર વર્ષ થયા. 'પદ્મપ્રભમલધારિદેવ' આ મુનિ. 'સમયસાર'ની ટીકા 'અમૃતચંદ્રાર્ય' અને આની ટીકા 'પદ્મપ્રભમલધારિદેવ' બનાવી છે. મહામુનિ છે. આહાહા...! આનંદમાં ઝુલતા. છઠ્ઠે અને સાતમે ગુણસ્થાને અતીન્દ્રિય આનંદમાં (ઝુલતા). મુનિ તો એને કહીએ. સાતમું ગુણસ્થાન પહેલું આવે. મુનિને સાતમું પહેલું આવે. ચોથેથી, પાંચમેથી દીક્ષા લે ત્યારે સાતમું પહેલું ધ્યાનમાં આવે. પછી ત્યાંથી વિકલ્પ ઊઠે તો છઠ્ઠું આવે. આહાહા...! પછી છઠ્ઠે-સાતમે, છઠ્ઠે-સાતમે હજારો વાર જિંદગીમાં રહે. એનું નામ મુનિ છે. બાકી બધા કોઈ મુનિ-બુનિ છે નહિ. આહાહા...! પણ આ ખબર ન હોય અને મુનિને માને, શું કરે? આહાહા...! વેશ ધાર્યો હોય. જય મહારાજ. આવા ને આવા અનાદિથી અજ્ઞાન કર્યા છે. આહાહા...! આ શબ્દમાં ઘણું ભર્યું છે.

'તું ગુરુઓ દ્વારા...' આહાહા...! એટલે કે ગુરુ આ વાત નહિ કરે. એમ એનો અર્થ થયો ને? એ વ્રત, તપ, ક્રિયા, પઠન, જપ તેનાથી કલ્યાણ થાય એ વાત નહિ કરે. 'તું ગુરુઓ દ્વારા તેનાથી અન્ય પ્રકારને શોધ.' એ ગુરુ અન્ય પ્રકારે કહેશે અને તું પણ અન્ય પ્રકારે અંદર શોધ. આત્માને રાગથી ભિન્ન અન્ય પ્રકારથી શોધ. આહાહા...!

‘વળી (આ ૧૨૪મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્લોક કહે છે) :-’

શ્લોક-૨૦૨

(દ્રુતવિલંબિત)

અનશનાદિતપશ્ચરણૈઃ ફલં
સમતયા રહિતસ્ય યતેર્ન હિ।
તત્ત્વમ્નિજતત્ત્વમનાકુલં
ભજ મુને સમતાકુલમંદિરમ્ ॥૨૦૨॥

[શ્લોકાર્થ :-] ખરેખર સમતા રહિત યતિને અનશનાદિ તપશ્ચરણોથી ફળ નથી; માટે, હે મુનિ! સમતાનું *કુલમંદિર એવું જે આ અનાકુળ નિજ તત્ત્વ તેને ભજ. ૨૦૨.

શ્લોક-૨૦૨ ઉપર પ્રવચન

અનશનાદિતપશ્ચરણૈઃ ફલં
સમતયા રહિતસ્ય યતેર્ન હિ।
તત્ત્વમ્નિજતત્ત્વમનાકુલં
ભજ મુને સમતાકુલમંદિરમ્ ॥૨૦૨॥

આહાહા..! ગાથા તો અમૃતસમાન છે.

શ્લોકાર્થ :- ‘ખરેખર સમતા રહિત...’ સમતા એટલે આનંદનો સાગર આત્મા, એનો અનુભવ તે સમતા. બાકી બધી અસમતા. મહાવ્રતાદિ બધી અસમતા. આહાહા..! ‘ખરેખર સમતા રહિત...’ સમ્યગ્દર્શનની અને સમ્યગ્જ્ઞાનની જે સમતા. આત્મામાં વીતરાગતા અને સમતા ભરી છે, તેનાથી પ્રગટ કરેલી સમતા. એ ‘સમતા રહિત યતિને અનશનાદિ તપશ્ચરણોથી ફળ નથી;...’ એને તપશ્ચરણાદિથી ધર્મનું ફળ નથી. આહાહા..! સંસારનું ફળ છે. રખડવાનું ફળ મળશે. અરે..! પ્રભુ! કોઈ શરણ નથી. કોઈ સહાય નથી. આહાહા..! દેહમાં રોગ આવ્યો હોય પછી એકલો તડફડે. આહાહા..! પોતે આત્મકલ્યાણ તો કર્યું નથી. પછી તરફડે એકલો, તરફડીને મરીને ચાલ્યો જાય. કોઈ અકસ્માતે મરી જાય. કાંઈ તરફડે નહિ અને વળી ફૂ..

* કુલમંદિર = (૧) ઉત્તમ ઘર; (૨) વંશપરંપરાનું ઘર.

થઈને મરી જાય. આહાહા...! અરે...રે...! આવો વખત મળ્યો. અનંતેકાળે મનુષ્ય અને જૈન પરમેશ્વરની વાણી મળી. એમાં જો આ રીતે સમજે નહિ (અને) બીજી રીતે સમજશે તો મરી જશે, ભાઈ! વીતરાગમાર્ગમાં કોઈની કાંઈ સફારશ ચાલતી નથી. આહાહા...! ત્રણલોકનો નાથ બિરાજે છે ત્યાં એ વાત ચાલે છે. વીસ તીર્થકરો બિરાજે છે, લાખો કેવળી બિરાજે છે. આ જ વાત ત્યાં ચાલે છે. આહાહા...! ત્રણકાળમાં બીજો માર્ગ છે નહિ. ‘એક હોય ત્રણકાળમાં પરમારથનો પંથ.’ આહાહા...!

અહીં કહે છે, ‘ખરેખર સમતા...’ નામ સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્જ્ઞાન ‘રહિત યતિને અનશનાદિ તપશ્ચરણોથી...’ અનશન અને બધી તપસ્યાઓ કરે. રસ છોડે, ફલાણું કરે... આહાહા...! બાર પ્રકારની તપસ્યા કરે, અનશન, ઉણોદરી, વૃત્તિપરિસંખ્યાન, રસપરિત્યાગ... અભ્યંતર જે તપ છે એ પણ બાહ્ય છે. વિનય, વૈયાવચ્ચ... એ પણ બહારની વાત છે. વિનય કરવો એ શુભભાવ છે. વૈયાવચ્ચ કરવો એ શુભભાવ છે. આહાહા...! અભ્યંતર કીધો છે એ તો શું કે અંદરનો ભાવ છે માટે. બાકી છે તો બારેય તપ શુભભાવ. આહાહા...! અંદર ધ્યાન પણ આવી ગયું ને? ધ્યાન આવી ગયું. આહાહા...!

આ પ્રભુ અંદર બધી ક્રિયાકાંડના કલેશથી ભિન્ન બિરાજે છે. એ ક્રિયાકાંડ તો કલેશ છે, દુઃખ છે. એને કોની સાથે દુઃખને મેળવે? આનંદસ્વરૂપ ભગવાન છે એની તો ખબર નથી. તો આ રાગ દુઃખ છે એને કોની સાથે મેળવે? એક જુવાર સારી હોય તો બીજી જુવાર સાથે મેળવે કે આના કરતા આ છે. એમ દુઃખને મેળવે કોની સાથે? આનંદની તો ખબર ન મળે. જે કરે છે એ ઠીક કરે છે એમ આંધળો આંધળો ચાલ્યો જાય. આહાહા...!

‘સમતા રહિત યતિને...’ સમતા એટલે આ, હોં! પાછું સમતા એટલે રાગ મંદ કરીને સમતા (કરે) એ નહિ. વીતરાગી પરિણતિ તે સમતા. આહાહા...! સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર મોક્ષમાર્ગ એ ત્રણે વીતરાગ પરિણતિ છે. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણેય વીતરાગ પરિણતિ છે. એ વીતરાગ પરિણતિની વાત અહીં કહે છે. આહાહા...! સમતા રહિત એ વીતરાગ પરિણતિ રહિત યતિને, સાધુ નામ ધરાવે. ‘અનશનાદિ તપશ્ચરણોથી...’ અનશનાદિ તપસ્યા કરે, જુઓ! અનશનાદિ બધું કીધું, હોં! અનશન, ઉણોદરી, રસ છોડે, એક રસ ખાય, બે રસ ન લે, ફલાણું ન લે, ઠીકણું લે. એ બધી બાહ્ય ક્રિયા છે. એ ‘તપશ્ચરણોથી ફળ નથી;...’ ધર્મનું ફળ નથી. આહાહા...!

‘માટે, હે મુનિ! સમતાનું કુલમંદિર...’ આહાહા...! સમતાનું કુલમંદિર ‘(૧) ઉત્તમ ઘર; (૨) વંશપરંપરાનું ઘર.’ આહાહા...! છે ને? ‘હે મુનિ! સમતાનું કુલમંદિર એવું જે આ અનાકુળ...’ અનાકુળ એટલે આનંદ નિજ તત્ત્વ. ‘અનાકુળ નિજ તત્ત્વ...’ આહાહા...! ‘તેને ભજ.’ આહાહા...! ભગવાન અનાકુળ તત્ત્વ છે. ક્રિયાકાંડનો જેટલો વિકલ્પ ઊઠે એ બધું આકુળતા અને દુઃખ છે. આહાહા...! અનાકુળ એવું જે આત્મતત્ત્વ, અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલો જે ભગવાન,

એને ભજ. આહાહા..! એની સેવા કર તો તને અતીન્દ્રિય આનંદનો સ્વાદ આવશે અને એ અતીન્દ્રિય આનંદનો ધર્મ એ મુક્તિ આપશે. આહાહા..!

‘સમતાનું કુલમંદિર એવું જે આ અનાકુળ નિજ તત્ત્વ...’ અનાકુળ નિજ તત્ત્વ. ક્રિયાકાંડ એ બધા નિજ તત્ત્વ નહિ. આહાહા..! નિજ તત્ત્વ. ‘અનાકુળ નિજ તત્ત્વ...’ આનંદસ્વરૂપ એવું નિજ તત્ત્વ. એનો અર્થ કે જેટલી ક્રિયાકાંડ કીધી એ બધી દુઃખરૂપ છે. પંચમહાવ્રતથી માંડીને અભવી અનંતવાર નવમી ઐવેચક ગયો. અનંતવાર એવી ક્રિયાકાંડ કરીને શુક્લલેશ્યા (કરી). શુક્લલેશ્યા... નવમી ઐવેચક ગયો શુક્લલેશ્યાથી જાય. એ પણ દુઃખ છે. આહાહા..! અહીં તો કહે છે, ‘અનાકુળ નિજ તત્ત્વ તેને ભજ.’ ભગવાનને ભજ. અંદર આનંદના નાથને ભજ. એ આકુળતાને છોડી દે. આહાહા..! વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)